

12 januari 2026 – Verslag online uitwisseling

Lokale netwerken vrijetijdsparticipatie

Dit document bundelt inzichten en praktijktips uit een online uitwisseling met trekkers van lokale netwerken vrijetijdsparticipatie. Het is opgevat in **twee leesniveaus**:

- **Deel 1 – Samenvatting:** kerninzichten en aandachtspunten in één oogopslag.
- **Deel 2 – Verdieping:** context, dialoog en praktijkervaringen uit de uitwisseling.

DEEL 1: kerninzichten

Overgangsmaatregel en beleidskader

- Vanaf **2027** wordt de subsidielijin voor lokale netwerken ingebed in het **Bovenlokaalcultuurdecreet**.
- Lokale netwerken kunnen **nog één legislatuur (2027–2032)** blijven bestaan onder de [overgangsmaatregel](#).
- Hiervoor moet **vóór 1 april 2026** een nieuwe lokale afsprakennota worden ingediend.
- De afsprakennota volgt de principes van het Bovenlokaalcultuurdecreet (o.a. omgevingsanalyse, SD/OD, beoordeling door commissie).

Hoe pak je de opmaak van een afsprakennota aan?

- Houd de **omgevingsanalyse scherp en gefocust**: vertrek vanuit lokale armoedecijfers, aangevuld met bestaande data en signalen uit het netwerk. Werk vanuit **armoede als centraal thema** en vermijd een te brede analyse. Combineer **cijfers en praktijkkennis** om tendensen te duiden en gerichte keuzes te maken.
- Kies voor **participatieve processen** met duidelijke verwachtingen en voldoende tijd.
- Combineer **formele en informele participatievormen** om beleidsdialoog, vertrouwen en bereik te versterken. Betrek mensen in armoede via een **dubbel spoor**:
 - formele betrokkenheid van de armoedepartner bij het netwerk;
 - aanvullende informele dialoog met mensen in armoede.
- Focus in eerste instantie op **sleutel-armoedepartners** over noden en behoeften van de doelgroep, en bespreek hun betrokkenheid voor de komende zes jaar en leg dit vast in de afsprakennota.

Hoe zorg je ervoor dat je netwerk dynamisch wordt en blijft?

- Zet in op **uitwisseling en vorming** als motor van het netwerk;
- Maak van bijeenkomsten echte **ontmoetingsmomenten**;
- Erken sterke praktijkpartners als **gelijkwaardige partners** en bepaal samen de inhoud en speerpunten;
- **Baken inhoudelijk af** om focus te bewaren, bijvoorbeeld via de afsprakennota of de 7 B's van toegankelijkheid als kapstok.

Tip: probeer een kleine aanpassing uit, en bekijk wat verandert in de dynamiek van het netwerk. Het hoeft geen volledige omwenteling te zijn: vaak gebeuren al veel goede dingen die je wil behouden.

DEEL 2: verdieping (uitwisseling en praktijk)

Context van de uitwisseling

Tijdens de online bijeenkomst wisselden netwerkregisseurs ervaringen uit rond:

1. Inhoudelijke vragen bij de opmaak van de afsprakennota.
2. De dynamiek van een netwerksamenwerking.

De uitwisseling bestond uit een gezamenlijke toelichting over het decreet en twee dialogotafels.

Decretale context: de lokale netwerken binnen de overgangsmatregel

Het participatiedecreet verdwijnt. De maatregelen rond netwerken vrijetijdsparticipatie van personen in armoede krijgen een plek binnen nieuwe regelgeving. Voor de lokale netwerken betekent dit: vanaf 2027 wordt de subsidielijng ingebed in het Bovenlokaalcultuurdecreet.

Dat betekent dat de organisatie van netwerken vrijetijdsparticipatie in de richting van bovenlokale netwerken verschuift.

Je lokaal netwerk kan echter nog één legislatuur (2027-2032) blijven bestaan onder de [overgangsmatregel](#). Daarvoor moet er vóór 1 april 2026 een lokale afsprakennota ingediend worden (eenmalig indienmoment).

Wat is een lokaal netwerk vrijetijdsparticipatie?

Een lokaal netwerk vrijetijdsparticipatie is een structurele samenwerking tussen vrijetijdsdiensten, het OCMW, armoedepartners en andere relevante lokale organisaties. Het netwerk vertrekt vanuit de ambitie om participatiedrempels weg te werken en vrije tijd mogelijk te maken voor mensen in armoede.

Tijdens de intervisie werd benadrukt dat vrijetijdsparticipatie meer is dan toeliding naar aanbod. Het gaat over deelnemen én deelhebben, over eigenaarschap, betrokkenheid van ervaringsstemmen en intersectoraal samenwerken. Armoede kent meerdere gezichten en vraagt dus ook om een brede blik op drempels: financieel, sociaal, cultureel, praktisch en psychologisch.

Van participatiedecreet naar Bovenlokaal Cultuurdecreet: overgangsmatregelen

Kies je voor behoud als lokaal netwerk (2027–2032)? Dan blijf je lokaal werken, maar je dossier valt wél onder het Bovenlokaalcultuurdecreet. Concreet verandert er o.a.:

- Vormvereisten: je maakt een omgevingsanalyse en ordent je doelstellingen volgens strategische en operationele doelstellingen.
- Financiering: cofinanciering is niet langer verplicht
- Beoordeling: de afsprakennota wordt beoordeeld via een beoordelingscommissie.

 Lees de laatste stand van zaken over de vereisten en regelgeving na via de [website van Departement Cultuur, Jeugd en Media](#).

Tijdslijn en deadlines

- **1 april 2026:** deadline indienen van aanvraag/afsprakennota
 - óf voor bovenlokaal netwerk (via IGS cultuur)
 - óf voor lokaal netwerk onder overgangsmatregel
- **Vanaf 2027:** start nieuwe subsidieperiode (2027–2032) binnen het Bovenlokaalcultuurdecreet
- **Vanaf 2033:** lokale netwerken integreren in bovenlokale structuren

Belangrijke links voor meer info

- Alle **technische vragen met betrekking tot het decreet** en de vereisten voor de afsprakennota, zijn bevoegdheden van het **departement Cultuur, Jeugd & Media**:
 - Bekijk zeker [de website](#) voor alle details over het decreet en de uitvoering ervan
 - Nog vragen? Je kan hen steeds contacteren via het [contactformulier](#).
- **Inhoudelijke vragen** of nog meer inspiratie nodig?
 - De [toolbox netwerken vrijetijdsparticipatie](#) ondersteunt lokale en bovenlokale netwerken met heldere inzichten en praktische handvaten om samen een toegankelijk en inclusief vrijetijdsaanbod voor iedereen te realiseren.

DIALOOGTAFEL 1 - Opmaak van de afsprakennota

VRAAG 1: Hoe pak je de omgevingsanalyse aan? Hoe breed of eng gaan de netwerken hierin?

Vanuit de uitwisseling werden ook concrete handvatten en praktijken gedeeld voor de opmaak van een omgevingsanalyse in afsprakennota:

1. Vertrek vanuit **bestaande armoedecijfers op lokaal niveau** en leg deze naast cijfers van vergelijkbare gemeenten en Vlaamse gemiddelden. Dat helpt om evoluties te duiden en keuzes te onderbouwen.
2. Gebruik **armoedecijfers als kern en kapstok**. Breid enkel uit waar dit relevant is voor vrijetijdsparticipatie.
3. Combineer cijfermateriaal met een **blik op het veld**: welke actoren zijn lokaal actief rond armoede en vrijetijdsparticipatie en welke doelgroepen bereiken zij vandaag.
4. Focus op het **actualiseren van bestaand materiaal** in plaats van alles opnieuw te willen verzamelen. Veel netwerken beschikken al over data en analyses die opnieuw gelezen en samengebracht kunnen worden.
5. Bijeenpuzzelen van cijfers, praktijkkennis en signalen uit het netwerk helpt om **tendensen zichtbaar te maken** zonder te vervallen in een te brede analyse.

De gedeelde conclusie was duidelijk: ga niet te breed. Houd de focus op armoede als centraal thema waar lokale netwerken rond werken en maak vanuit die focus scherpe keuzes voor doelstellingen en acties.

De groep benadrukte het belang van participatieve processen, duidelijke verwachtingen en voldoende tijd. Niet alles hoeft meteen vast te liggen. Vertraging kan helpen om tot scherpere en meer gedragen keuzes te komen.

VRAAG 2: Hoe betrek je armoedepartners bij de opmaak van de afsprakennota?

- Voor het betrekken van mensen in armoede bij de opmaak van de afsprakennota, werken netwerken werken vaak via een **dubbel spoor**:
 - betrokkenheid van de armoedepartner in de kerngroep die de afsprakennota voorbereidt;
 - aanvullende dialoog met mensen in armoede in een informele setting (vaak in samenwerking met de armoedepartner zelf).
- De dialoog met mensen in armoede situeert zich op twee assen:
 - **formeel – informeel**;
 - **rechtstreeks – onrechtstreeks**.
- Elke participatievorm heeft eigen sterktes en beperkingen; combinaties van vormen zijn aangewezen. Een evenwichtige aanpak combineert **formele én informele werkvormen**:
 - formele momenten ondersteunen gezamenlijke beleidsdialoog;
 - informele contacten zijn cruciaal voor vertrouwen, veiligheid en het bereiken van een diverse groep mensen. Hierbij is het belangrijk om in te zetten op een veilige en laagdrempelige context;
- **Lees meer tips over het betrekken van mensen in armoede bij je lokaal netwerk via dit artikel op de website van Demos (nu publiq): [Luisteren is goud: 8 tips om mensen in armoede te betrekken bij je lokaal netwerk](#)**
- Bij beperkte tijd of middelen: ga in gesprek met **sleutel-armoedepartners** over de noden en behoeften, en over hun gewenste rol en de manier waarop zij betrokken willen en kunnen zijn in de komende zes jaar. Neem dit mee in de opmaak van de afsprakennota

DIALOOGTAFEL 2 - Dynamiek van een netwerksamenwerking

VRAAG 1: Hoe houd je een lokaal netwerk dynamisch?

Inzetten op vorming als motor:

- Stimuleer netwerkleden om vorming te volgen (bv. rond armoede en cultuurparticipatie) en de opgedane inzichten terug te koppelen in het netwerk. Dat verdiept het gesprek en creëert een gevoel van geven en nemen.
- Organiseer vorming binnen het netwerk zelf en nodig externe expertise uit voor inhoudelijke verrijking en inspirerende praktijkvoorbeelden.

Ontmoeting en inspiratie

- Strijk neer op verschillende locaties van netwerkpartners, die zo ook de kans krijgen om hun eigen werking aan de andere leden voor te stellen
- Start elke bijeenkomst met een inspirerend praktijkvoorbeeld van een partner uit het netwerk.

Gedeeld trekkerschap

- Neem het trekkerschap van het netwerk op in een **duorol**, bijvoorbeeld een tandem vanuit welzijn én vrije tijd. Dat zorgt voor gedragenheid in beide sectoren en werkt aanstekelijk voor de rest van het netwerk.

- Ook medestanders zonder formeel mandaat zijn waardevol: zij brengen dynamiek, ideeën en kunnen fungeren als sparringpartner en klankbord.

Van uitwisseling naar actie

- Vertrek vanuit uitwisseling. Van daaruit kan een concrete actie groeien, bijvoorbeeld een gezamenlijk experiment dat kan worden opgeschaald via Vlaamse subsidielijnen. Samen iets uitproberen en mogelijk maken werkt inspirerend en verbindend.

VRAAG 2: Hoe ga je om met partners die minder ruimte of capaciteit hebben?

- Zet in op **kwaliteit** boven kwantiteit van de bijeenkomsten, en zorg dat het netwerk iets biedt dat je “niet wil missen”.
- Voorzie ruimte voor informele uitwisseling voor of na de bijeenkomst. Dit verhoogt de dynamiek en laat toe om de vergadering zelf afgebakend te houden.
- Houd het thema vrijetijdsparticipatie afgebakend, zodat het prioritair blijft en niet ondergesneeuwd raakt in bredere welzijns- of beleidsthema's.
- **Vertrek vanuit een gelijkwaardigheid in de partnerschappen: bevrage wat partners nodig hebben om betrokken te blijven (tijd, inhoud, op maat zoeken).**
- Maak eerst kennis met de doelgroep (bv. via een sociale kruidenier op locatie), organiseer daar een bijeenkomst en ga pas daarna samen rond de tafel zitten. Informele ontmoeting kan zo een opstap zijn naar formele samenwerking.

VRAAG 3: Wat staat er op de agenda van de bijeenkomsten? Welke thema's inspireren en verbinden?

Enkele thema's, werkvormen en kaders die als inspirerend werden ervaren:

- Inzetten op vormingen en trajecten voor verenigingen en aanbieders
- Samenwerkingen rond Internationale Dag van de Armoede
- Een inleefweek armoede waaraan telkens andere partners deelnemen, waardoor begrip en bewustwording rond armoede zich als een olievlek kan verspreiden
- Nauwe samenwerking met armoedepartners, die kunnen helpen bij het bepalen van inhoud en agenda, of zelfs bij projectmatige samenwerkingen (bv. [project Zuurstof](#))
- Gebruik de afsprakennota als leidraad of anker. Bekijk bij elke bijeenkomst waar al op werd ingezet en wat vervolgens opgenomen kan worden.
- Sommige lokale netwerken gebruiken de 7 B's van toegankelijkheid als kapstok, en bespreken elke bijeenkomst een andere B. Zo ontstaat dialoog en acties, toegespitst op de lokale context.